

MAKTABGACHA TALIM TASHKILOTLARIDA TALIMIY VA TARBIYAVIY JARAYONLARNI REJALASHTIRISHGA INNOVATSION YONDASHUVLAR.

Mutalova Dilnoza Abdurashidovna

*CHDPU Maktabgacha ta'lim fakulteti o'qituvchisi Pedagogika fanlari falsafa
doktori (PhD)*

Sholpanova Aygirim Marxabayevna

CHDPU Maktabgacha ta'lim fakulteti 1 kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada yangi talablarga javob beruvchi zamonaviy, islohlashgan maktabgacha ta'lim tashkiloti hamda tarbiyachining yuksak bilim va kasbiy mahoratga ega bo'lishi, bo'lajak tarbiyachilarga talabalik davridan boshlab, maktabgacha ta'limning asl mohiyati bola va tarbiyachining hamkorlik faoliyati ekanligi, o'quv-tarbiya faoliyatini tashkil qilish vosita va usullarini o'quv-tarbiya jarayonida kelib chiqadigan muammolar va uning yechimini topishga doir fikr mulohazalar yuritilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim tashkiloti, zamonaviy yondashuv, innovatsiya, tarbiyalanuvchi hamda tarbiyachi, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, pedagogic texnologiyalar.

Tarbiyalanuvchilarni har tomonlama intellektual, ahloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish sharoitlarini yaratish, maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni maktabga sifatli tayyorlashni tubdan yaxshilash, ta'lim-tarbiya jarayoniga jahon amaliyotida keng qo'llaniladigan zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini joriy etish, pedagogik kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirishni ta'minlash bo'yicha farmoyish qabul qilindi.

XXI asr texnika va texnologiyalar asri. Bu zamonda yangiliksiz, izlanishsiz, yaratuvchanliksiz inson mustaqil individ sifatida hayotda o'z o'rniga ega bo'lolmaydi.

XXI asr texnika va texnologiyalar asri hisoblanadi. Bugungi kunda har bir oilada texnik qurilmalar – masalan, mobil telefonlari, televizor, kompyuter, planshet va boshqalar kundalik iste'molda keng qo'llanadi. Shunisi diqqatga sazovorki, kichik yoshdagi bolalar kattalarga nisbatan bu qurilmalardan tez va oson foydalanishadi. Ammo, maqsadga yo'naltirilganlik darajasi juda oddiy. Shu ma'noda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarini to'liq texnologiyalar bilan ta'minlanish bosqichiga o'tilmoqda.

Bu esa ta'limda ko'rgazmali qurollardan, zamonaviy texnologiyalar asosida foydalanish imkoniyatini kengaytiradi. Ayniqsa, maktabgacha tarbiya

muassasalarida bolalar uchun o`yin dasturlarining bilimga qaratilgan turlaridan foydalanish maqsadga muvofiq. Darhaqiqat, bugun barcha texnik vositalar bizning qo`limizdagi eng yaxshi qurol, bilimlar manbai hamda imkoniyatlar kalitidir. Faqat, maktabgacha ta'lim tashkilotlaridanoq undan to`g`ri va ongli foydalanish, ma'naviyatimizni yuksaltirishga qaratilgan uzluksizlik va uzviylik asosidagi dasturlar yaratishga loqayd bo`lmasakgina bu hamkorlik porloq istiqbolga xizmat qiladi. Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyalanuvchilarning qiziqishi inobatga olingan holda hatto aniq bir yo`nalish bo`yicha ularni guruhlariga ajratish va ma'lum sohaga yo`naltirish mumkin. Alohida guruh tashkil qilinishi yoshligidanoq ma'lum sohalarga qiziquvchan bolalar bilan ishlash maqsadini ham osonlashtiradi. Bunda bolalar ruhiyatiga, kayfiyati hamda qiziqishlariga hatto ularning bir xildagi kiygan kiyimlari ham ta'sir qilishi nazarda tutilsa, kichkintoylarda o`ziga bo`lgan ishonch, faxr tuyg`ulari yanada barqarorlashuvini yaqqol sezamiz. Masalan, bo`lajak vatanparvar bolajonlarning barchasi kichkintoy harbiylarga xos kiyimda bo`lishi o`zilariga ham katta zavq, mas'uliyat bag`ishlaydi.

Mutaxassisligi boshqa bo`lgan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ham xuddi shu kabi islohotlar o`tkazilishi mumkin. Masalan, har bir guruh uchun alohida rangdagi kiyimlar tanlanishi mumkin. Bundan tashqari, bolalarga konlarni, qazilma boyliklarni izlab topish haqida tasavvur uyg`otish maqsadida turli o`yinlar tashkil etiladi: tuproqning yuzaroq qismiga qandaydir buyumni yashirish va uni mashaqqat bilan topgan bola rag`batlantirilishi muhim. Hatto, kichkintoylarga uni sekin, ohistalik bilan qidirish kerakligi, bo`lmasa zarar yetkazib qo`yish mumkinligi ta'kidlanadi. Bunday mashg`ulotlar tarbiyalanuvchilarni toza havoda chiniqtirish, tuproqda mashq bajarish bilan birga ularda topag`onlik qobiliyatini ham shakllantiradi.

Shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar uchun alohida ingliz va rus tili xonalarini tashkil etish foydadan xoli emas. U yerda guruhlar navbat bilan mashg`ulot o`tkazishadi. Bolalar barcha innovatsion texnologiya vositalari, o`yinchoqlar, ko`rgazmalar vositasida mashg`ulot olib borsalar, jihozlarga ham shikast yetmaydi, nurlanishning oldi ham olinadi. Muhimi, bunday alohida xonalar bo`ylab yurish bolalarga yaxshi ta'sir qiladi. Ularda ana shunday xonalarga bo`lgan intilish darsga bo`lgan qiziqishning ortib borishiga sabab bo`ladi. Xonaga kirganda bolalar o`zlarini xuddi chet elga tushib qolgandek his qilishlari uchun xona devorlari ham aynan shunday beztiladi. O`yinchoqlar berilganda tarbiyachi har bir o`yinchoqning inglizcha nomini aytib asta sekinlik bilan bolalarga o`rgatishi kerak.

Multfilmlarning inglizcha variantlari qo`yilishi ham til o`rganishni ancha mustahkamlaydi. Binobarin, endigi bo`lajak tarbiyachi pedagog axborot texnologiyalari va chet tillarini yaxshi bilishi ayni muddao hisoblanadi. Aks holda,

ingliz tili mashg'ulotlarini aynan tarbiyachi emas, balki maxsus ingliz tili o'qituvchilari olib borsalar samarali natijalarga erishiladi.

Maktabgacha ta'lim tizimidagi islohotlar jamiyat va mamalakat taraqqiyoti bilan jadal suratda rivojlanib boradi. Shunday ekan, endilikda juda katta doimiy ish o'rinlariga ega sex hamda fabrikalar yonida kelajakda maktabgacha ta'lim tashkilotlariga ehtiyoj paydo bo'ladi. Bunda uzoqroqda yashaydigan tarbiyalanuvchilarni olib keluvchi alohida avtobuslar tashkil qilish, bunday muassasalarning ish tartibi va dasturlari haqida fikr yuritish ham alohida muammolardan hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion ta'lim-tarbiyani tashkil etish orqali biz quyidagilarga erishamiz:

- bolalarni xalqimizning boy milliy, madaniy-tarixiy merosi va umumbashariy qadriyatlar asosida aqliy va ma'naviyaxloqiy jihatdan tarbiyalash;
- bolalarda milliy g'urur, vatanparvarlik hislarini shakllantirish;
- maktabgacha yoshdagi bolalarda bilim olish ehtiyojini, o'qishga intilish mayllarini shakllantirib, ularni muntazam ravishda ta'lim jarayoniga tayyorlash;
- bolalarning tafakkurini rivojlantirish, o'zining fikrini must-aqil va erkin ifodalash malakalarini shakllantirish;
- bolalarning jismoniy va ruhiy sog'lig'ini ta'minlash.

Zamonaviy mutaxassislarining asosiy g'oyalaridan biri pedagogika fanlari Ta'lim ishlarini olib borishning yangi usullarini, to'liq tendentsiyalar, maqbul ehtiyojlar, ota-onalarning kognitiv ehtiyojlarini o'rganish zarur. Maktabgacha ta'limda innovatsiyalar O'rnatilgan ta'lim an'alarini eksperimental va ijodiy tushunish bo'yicha hamma joyda qidirib topilgan, "soxta-yadroviy" muammosi keskin, shaklning o'ziga xosligi bilan tavsiflangan uslubiy amaliyotlar va shaklning o'ziga xosligi bilan tavsiflanadi. Shu sababli, hatto ko'p yillik amaliyotga ega bo'lgan o'qituvchilar ham tajriba pedagogik joylari va maktabgacha tashkilotlar faoliyatida izchil innovatsiyalarni amalga oshirishni ta'minlash qiyin. Ushbu maqolada, maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalardan foydalanish haqida fikr va mulohazalar qilinadi.

1. Xulosa qilib aytganda, yaqin o'tkan yillarda zamonaviy innovatsion IT texnologiyasi dominant pozitsiyani egallash maktabgacha ta'limda to'g'ridan-to'g'ri o'quv-uslubiy ishlarni tashkil etish uchun keng qo'llaniladi. O'qituvchilar, kompyuterlar savodxonligini muvaffaqiyatli o'zlashtirgan, o'quvchilar uchun keng imkoniyatlarni ochishi mumkin va bu faqat taqdimotlar va o'qitish roliklarini namoyish etish bilan cheklanmaydi. Mahalliy rivojlanayotgan dasturlarning ulkan tanlov sharoitida ota-onalar yoshga to'liq javob beradigan narsalarni tanlash juda qiyin va ta'lim ehtiyojlari ta'minlanadi. Vakolatli fikrni olish bu masala faoliyat uchun

maqbul sharoitlarni yaratishga imkon beradi yoshni rivojlantirish bolalar, oilaviy vakillarning oilaviy vakillari bilan samarali hamkorlikni barpo etish uchun zaruriy narsalarni yaratadilar, ota-onalarning nazarida o'qituvchining nufuzini oshiradi.

REFERENCES

1. Ziyamuhammedov, Bo'ri, Mamarajab Tojiyev. Pedagogik texnologiya-zamonaviy o'zbek milliy modeli. Toshkent. 2009.y
2. "Kitobim-oftobim" Toshkent. "O'qituvchi" nashriyoti, 2008 yil.y
3. Azizxo'jayeva N. N. pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent. 2006.y
4. https://www.researchgate.net/publication/228802472_Preschool_Education_Studies_A_Bibliography_Organized_by_Research_Strengths
5. <http://www.ibe.unesco.org/en/glossary-curriculum-terminology/p/pre-primary-education-or-preschool-education>